
Rozdíly v přísnosti známkování žáků a dopady na vzdělanostní aspirace¹

ČERVEN 2022

DANIEL MÜNICH, TOMÁŠ PROTIVÍNSKÝ

Shrnutí

- Pro žáky a jejich rodiče představují známky ve škole klíčovou informaci formující i vzdělávací a kariérní ambice. 87 % žáků devátých ročníků s jedničkou z matematiky chce vystudovat vysokou školu. Mezi žáky s trojkou chce na VŠ jen 39 %.
- Mezi základními školami panují v přísnosti známkování velké rozdíly. Klasifikace žáků se stejnými akademickými výsledky se mezi školami liší v průměru o celý klasifikační stupeň.
- Při stejných dovednostech mají žáci z přísně známkujících škol nižší studijní ambice oproti žákům z mírně známkujících škol. Znamky na vysvědčení také často představují jedno z přijímacích kritérií na středních školách a víceletých gymnáziích. Rozdíly v přísnosti známkování a zásadní role známek při plánování budoucí vzdělávací dráhy mohou tedy vést k chybným rozhodnutím žáků a rodičů, neefektivitám ve vzdělávacím systému a k suboptimální alokaci talentů.
- Dívky a žáci ze zvýhodněného socioekonomického prostředí dostávají lepší známky než chlapci a žáci ze znevýhodněného prostředí, kteří jinak mají stejnou úroveň testovaných dovedností. Učitelé při známkování totiž do známek vedle vzdělávacích výsledků promítají i sociálně-emoční charakteristiky žáků a přístup ke studiu.
- Dívky a žáci ze zvýhodněného prostředí mají výrazně vyšší zájem o vystudování vysoké školy v porovnání s chlapci a se žáky ze znevýhodněného prostředí s jinak stejnou úrovní matematické gramotnosti. Tyto rozdíly přetrvávají i po zohlednění efektu známek.

---

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE). Za cenné komentáře a rady děkujeme Josefu Baslovi, Václavu Korbelovi, Jiřímu Münichovi, Jiřímu Novosákovi, Tomáši Pavlasovi a Petru Suchomelovi. Veškeré případné nepřesnosti a chyby jdou však na vrub autorů. Studie vznikla díky podpoře Akademie věd ČR v rámci programu Strategie AV21 „Společnost v pohybu a veřejné politiky“.

- Cílem školního hodnocení by měla být především podpora procesu učení a formování vzdělanostních ambicí. Znamky by proto měly být založeny na objektivních a stanovených kritériích a je velmi vhodné je doplňovat detailnějším kvalitativním hodnocením. Aspekty chování a přístupu je vhodné sdělovat odděleně od klasifikace žákem dosažených výsledků.
- Ministerská vyhláška o klasifikaci v základním vzdělávání ponechává školám a pedagogům velkou autonomii při hodnocení. Vzhledem ke stěžejní roli známek v českém vzdělávacím systému je proto vhodné věnovat problematice hodnocení žáků, a tedy i známkování, mnohem větší pozornost v inspekční práci, vzdělávacích politikách i ve výzkumech a při sběru dat.